

שיח כשר ובריא בין רופאים ורבנים

תגובה למאמרו של ד"ר טובה גנזל
וד"ר רחל צימרמן "היבטים הלכתיים
ואתיים בהתערבות הורמונלית לפתרון
בעיות הלכתיות" צהר לט 165 (התשע"ו)

הקדמה

אין ברצוני להגיב לתוכנו היפה, המסודר והמנומק של המאמר. הדבר שהפריע לי הוא השפה, ובעיקר רצף מונחים, שלצערי חדרו גם אל הקודש פנימה. בהקדמה למאמר זה, מובאת השאלה ה"אתית" אם ראוי להשתמש באמצעים רפואיים לפתרון בעיות הלכתיות. המונח "בעיה הלכתית" חוזר על עצמו שוב ושוב במאמר, כדרכם של רופאים מסוימים, ובו אתמקד בתגובתי. בחלק הראשון אדון באמתות המונח, בחלק השני אביא את תוצאותיו, ובחלק השלישי אציג את הצעתי לשיח בין רבנים ורופאים.

של מי הבעיה הזו?

השימוש במונח "בעיה הלכתית" טומן בחובו הנחת יסוד שניתן לסווג בעיות כהלכתיות או רפואיות. אשתמש במקרה הקלסי שמדברים עליו בדרך כלל כדי לבחון את הנחת היסוד: יש בני זוג שיש לאישה מערכת ביולוגית שהמחזור מגיע בה בזמנים תכופים, ובני הזוג מחויבים למערכת ההלכתית שאינה מאפשרת להם לקיים יחסי אישות בזמנים מסוימים, והם רוצים להביא ילדים לעולם. השילוב בין המציאות ההלכתית (האיסור לקיים יחסי אישות ב"שבעה נקיים"), המציאות הביולוגית (המחזורים התכופים), והמציאות האישית (הרצון להביא ילדים) - כל אלה מביאים צער לבני הזוג.

הצער היה נמנע אם אחת המציאויות הייתה משתנה, ואין זה משנה איזו מהן. מבחינה אובייקטיבית, הבעיה אינה הלכתית יותר מביווגית או אישית. גם אם ניתן להגדיר את הבעיה כ"הלכתית" או "רפואית", אין זה אומר כלום. הרופא אינו יכול לשלוט כרצונו במערכת הביווגית, הרב אינו שולט כרצונו במערכת ההלכתית, והפסיכולוג אינו שולט כרצונו בנפש האדם. גם אילו היה נמצא אשם (וכאמור אין מי ש"אשם" במצב זה), אין זה אומר שמי שגרם לבעיה יכול לפתור אותה.

ברוך אשם

כשבני הזוג פונים למטפל, לרופא או לרב בבקשת עזרה, הדרך הגרועה ביותר לעזור להם היא לריב על גבם של בני הזוג המסכנים בשאלה מי "אשם" במצב, לטורטור אותם מזה לזה ולדחוף אותם בלא תכלית למאבק ישן ומאוס בין דיסציפלינות שונות. לבני הזוג יש כאב משלהם, ואין צורך להעמיס עליהם כעסים ומלחמות מתקופת ההשכלה. הרופא לא יצר את המערכת הביווגית של האישה, הרב לא המציא את ההלכה, והמטפל הזוגי לא שתל במוחם את הרצון להביא לעולם ילדים. מי "אשם" היא שאלה לא רלוונטית, שחוץ מלסבך את בני הזוג ולהעמיק את צערם, אינה מובילה לשום מקום. האם אנחנו רוצים לחיות בעולם שבו כל דיסציפלינה מנוכרת לחברתה? האם אדם שהרופא המנתח שלו עשה טעות, והוא נותר משותק ברגליו, עדיין ימשיך להתחייב לעמוד בתפילה, מפני שבעיית הרגליים שלו נוצרה באשמת הרופא? האם חולה שרבו הורה לו בטעות לצום ביום צום, והחמירה מחלתו, ייזרק מבית החולים בטענה שבעייתו היא באשמת הרב?

באתי לעזרת חבר

השיח שאני מציע הוא להוציא את מונחי האשמה והאחריות מן הלקסיקון ולהחליף אותם במונחי כלים. לכל אחד, בין רב בין רופא בין פסיכולוג, יש כלים שלמד אותם מרבותיו והוסמך להשתמש בהם במגבלות השייכות לתחומו. אני מציע שכל אחד מהם ינסה לעזור למי שמבקש ממנו עזרה בכלים שלו: הרב בכלים הלכתיים, הרופא בכלים רפואיים והפסיכולוג בכלים פסיכולוגיים. ואם קיים סיכון בדרך מסוימת, ראוי ליידע את בני הזוג על קיומו של סיכון זה. אם תרופה מסוימת מגבירה את הסיכון לחלות בסרטן מ- $X/1$ ל- $Y/1$, ראוי שבני הזוג ידעו את זה. אם מציאות הלכתית מכניסה את בני הזוג לספק כרת, גם כן ראוי ליידע את בני הזוג, ובני הזוג יחליטו איזה סיכון הם מעדיפים לקחת. אם רב או רופא חושב שיש אצל חברו פתרון שיש לו תוצאות פחות חמורות,

ניתן להמליץ עליו לבני הזוג (המלצה בניגוד לשליחה). לגיטימי לחלוטין שיאמר הרופא למטופל: "לפתרון שיש לי לבעיה שהצגת בפניי, יש תופעות לוואי קשות וכואבות. שאל נא את חברי הרב אם יש לו פתרון עם תוצאות פחות חמורות". באותו אופן, לגיטימי שיאמר הרב לשואל: "הפיתרון לבעיה שלך מכניס אותך לבעיות הלכתיות חמורות, שאל את חברי הרופא, אם יש לו פתרון עם תוצאות פחות חמורות". אבל לא לגיטימי שייתן הרב ציון לרופא על סמך גמישותו, כשם שלא לגיטימי שייתן הרופא ציון לרב על סמך גמישותו. אם בני הזוג בוחרים רב המחמיר מאוד בהלכות נידה, זו היא זכותם כשם שזכותם ללכת לרופא טבעי הנזהר מאוד מהצעת הורמונים. קל וחומר אם יש לבני הזוג קושי, שאין זה הזמן לנסות לערער את אמונם ברב שלהם או ברופא שלהם.

"מרגלא בפומייהו דרבנן דיבנה: אני בריה וחברי בריה. אני מלאכתי בעיר והוא מלאכתי בשדה. אני משכים למלאכתי והוא משכים למלאכתי. כשם שהוא אינו מתגדר במלאכתי, כך אני איני מתגדר במלאכתי" (ברכות יז ע"א).

תשובת ד"ר טובה גנזל וד"ר דינה צימרמן

אנחנו מבינות שנושאים הלכתיים ורפואיים אינם צריכים להיות מכוונים כאילו יש צד שהוא "אשם", אולם איננו בטוחות שניתן להסכים עם מסקנתו של רוני מרטון, שיש לתת לבני הזוג את מלוא האינפורמציה, ועליהם להחליט בעצמם.

על אף שבסופו של יום, בני הזוג אכן מחליטים, עדיין טוב יותר היה אילו הייתה תקשורת ישירה בין כל הנוגעים בדבר גם מבחינה מקצועית. תקשורת מסוג זה עשויה לחסוך דיסאינפורמציה או אינפורמציה מוטעית או חלקית, הנובעת לעתים מאיבוד אינפורמציה חיונית בדרך, כשיש מתווכים, במקרה הזה בני הזוג, ולא שיח בלתי אמצעי בין הגורמים המקצועיים.

כל דיסציפלינה צריכה לעמול כדי להבין את מגבלותיה ואת מגבלותיהן של דיסציפלינות אחרות ולהתאמץ למצוא פיתרון לבעיה מבלי להוציא לעז על דיסציפלינות אחרות.